

GEOGRAFICZNO-POLITYCZNY ATLAS POLSKI

POLSKA W ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM: PERSPEKTYWA 2022

TEMAT:

Jak zmierzyć poziom rozwoju? Polska na tle Europy

Czas realizacji:

90 minut

Scenariusz lekcji w liceum ogólnokształcącym i technikum
przeznaczony dla nauczycieli geografii, historii i wiedzy o społeczeństwie

Zakres rozszerzony (III i IV etap edukacyjny)

Opracowanie: dr Krzysztof Górny
Projekt graficzny: mgr Anna Andruszkiewicz

Opublikowano na podstawie pozytywnej opinii rzeczoznawcy prof. dr. hab. Jerzego Makowskiego

Kierownik projektu: prof. dr hab. Marcin Wojciech Solarz

1918 • 2018

Patronat Narodowy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości

Sfinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017–2022

Warszawa 2021

niepodległa

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

WYDZIAŁ GEOGRAFII
I STUDIÓW REGIONALNYCH
UNIWERSYTET WARSZAWSKI

ZAKŁAD GEOGRAFII
POLITYCZNEJ I HISTORYCZNEJ
WYDZIAŁ GEOGRAFII I STUDIÓW REGIONALNYCH
UNIWERSYTET WARSZAWSKI

SCENARIUSZ LEKCJI

Czas realizacji:
90 minut

Cele lekcji

Uczeń:

- ☑ wyjaśnia znaczenie terminów: rozwój (w tym rozwój zrównoważony), pomoc rozwojowa, pomoc humanitarna, trzeci świat, kraje rozwijające się, globalne Południe,
- ☑ wymienia i różnicuje najważniejsze mierniki rozwoju państw (w tym przede wszystkim PKB, PKB *per capita* i HDI),
- ☑ dostrzega różnice pomiędzy wskaźnikami jednorodnymi (np. PKB) a złożonymi (np. HDI), wskazując ich wady i zalety,
- ☑ dostrzega różnice w poziomie rozwoju państw Unii Europejskiej,
- ☑ wyjaśnia przyczyny dysproporcji rozwojowych pomiędzy poszczególnymi państwami i regionami Europy i świata,
- ☑ poznaje źródła danych statystycznych (np. raporty GUS, Eurostat, HDR),
- ☑ właściwie korzysta ze sprawdzonych źródeł zawierających dane statystyczne na temat poziomu rozwoju państw,
- ☑ opracowuje własny ranking państw ze względu na poziom ich rozwoju,
- ☑ interpretuje wyniki własnego rankingu.

Metody pracy

- ☑ praca z atlasem i mapami,
- ☑ praca z kartą zadań,
- ☑ praca w grupach,
- ☑ praca z wykorzystaniem internetu,
- ☑ dyskusja na forum całej klasy.

Forma pracy

- ☑ w 3-osobowych grupach, zbiorowo w formie dyskusji.

Pomoce dydaktyczne

- ☑ M. W. Solarz (red.), 2018, „Geograficzno-polityczny atlas Polski. Polska w świecie współczesnym”, Warszawa;
- ☑ karta pracy „Jak zmierzyć poziom rozwoju? Polska na tle Europy”;
- ☑ ścienna mapa podziału politycznego Europy;
- ☑ strona Głównego Urzędu Statystycznego: www.stat.gov.pl;
- ☑ strona Human Development Reports: www.hdr.undp.org;
- ☑ strona FB atlasu: <https://www.facebook.com/ATLAS2022UW>;
- ☑ strona WWW atlasu: www.atlas2022.uw.edu.pl.

Przygotowanie do lekcji

- ☑ Na lekcji poprzedzającej zaplanowaną lekcję nauczyciel zadaje uczniom pracę domową. Polega ona na odnalezieniu i zapisaniu w zeszycie definicji pojęć: rozwój i rozwój zrównoważony.

Przebieg lekcji

- ☑ Etap I: Wprowadzenie
 1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie listy obecności oraz podanie tematu lekcji. Rozdanie pomocy dydaktycznych: kart pracy oraz „Geograficzno-politycznych atlasów Polski”.
 2. Sprawdzenie pracy domowej. Wyznaczeni przez nauczyciela uczniowie odczytują swoje notatki z zadanego na poprzedniej lekcji polecenia.
 3. Nauczyciel dokonuje krótkiego wprowadzenia do omawianego tematu. Uzupełnia informacje przedstawione przez uczniów podczas odczytywania pracy domowej, dodatkowo wyjaśniając różnice pomiędzy pomocą humanitarną i pomocą rozwojową.
- ☑ Etap II: Realizacja tematu
 4. Pierwsza część lekcji to 20-minutowa pogadanka na temat rozwoju państw i

społeczeństw. Nauczyciel debatuje z uczniami na temat tego, czym jest rozwój oraz w jaki sposób możemy go zmierzyć. Omówione zostają najważniejsze mierniki rozwojowe, tj. PKB, PKB *per capita* i HDI. Nauczyciel szczegółowo wyjaśnia, w jaki sposób każdy z ww. mierników jest opracowywany.

5. Nauczyciel prezentuje, jako sprawdzone i wszechstronne źródła danych, strony internetowe GUS-u, Eurostatu i HDR.

6. Następnie uczniowie łączą się w 3-osobowe zespoły. Każdy z zespołów ma 15 minut na znalezienie w internecie 5 dowolnych mierników rozwoju (innych niż PKB, PKB *per capita* i HDI), których dane obejmują wszystkie 27 państw UE.

7. Uczniowie, jako inspirację do wyboru mierników rozwoju, czytają następujące mapy w Geograficzno-politycznym atlasie Polski: 35, 72 – 73, 88 – 89, 92 – 103, 105, 117 – 119, 140 – 143, 146, 186 – 190, 193 – 194, 224 – 242. Wersja elektroniczna I wydania atlasu jest dostępna na stronie internetowej projektu pod linkiem: <http://atlas2022.uw.edu.pl/atlas-wydanie-i/>.

8. Przed upływem pierwszych 45 minut nauczyciel sprawdza wykonaną dotąd pracę. Każdy z zespołów przedstawia swoje wybrane 5 mierników rozwoju państw.

9. Po ewentualnej przerwie między lekcjami, nauczyciel prosi uczniów o wykonanie pięciu oddzielnych rankingów wszystkich 27 państw UE pod kątem każdego z wybranych mierników. Uczniowie przyznają każdemu z 27 państw, w świetle każdego z pięciu wybranych mierników, punkty od 1 (dla państwa, które wypada w danym mierniku najgorzej) do 27 (dla państwa, które wypada najlepiej).

10. Dla każdego państwa UE uczniowie sumują punkty z pięciu rankingów, a następnie szeregują kraje w kolejności od tego, które otrzymało najwięcej punktów, do tego, które otrzymało ich najmniej. Na tej podstawie opracowany zostaje złożony ranking poziomu rozwoju państw UE.

11. Lekcję wieńczy ogólnoklasowa dyskusja z nauczycielem, w trakcie której grupy prezentują wybrane przez siebie mierniki oraz wyniki przeprowadzonej analizy. Każda grupa dokonuje interpretacji uzyskanych wyników. Nauczyciel zwraca uwagę na wpływ doboru mierników na końcowy ranking państw.

☑ Etap III: Podsumowanie

12. Nauczyciel krótko podsumowuje omawiane na lekcji zagadnienia oraz odnosi je do zagadnień, które mogą pojawić się podczas egzaminu maturalnego. Dokonuje oceny zaangażowania klasy i poszczególnych uczniów w lekcję.

☑ Praca domowa: wykonanie karty pracy załączonej do scenariusza lekcji.

☑ Praca domowa dla chętnych: szczegółowa analiza map zawartych w „Geograficzno-politycznym atlasie Polski. Polska w świecie współczesnym”.

Materiał dla nauczyciela

Literatura uzupełniająca (dla nauczyciela i uczniów) dotycząca poruszanego na lekcji zagadnienia:

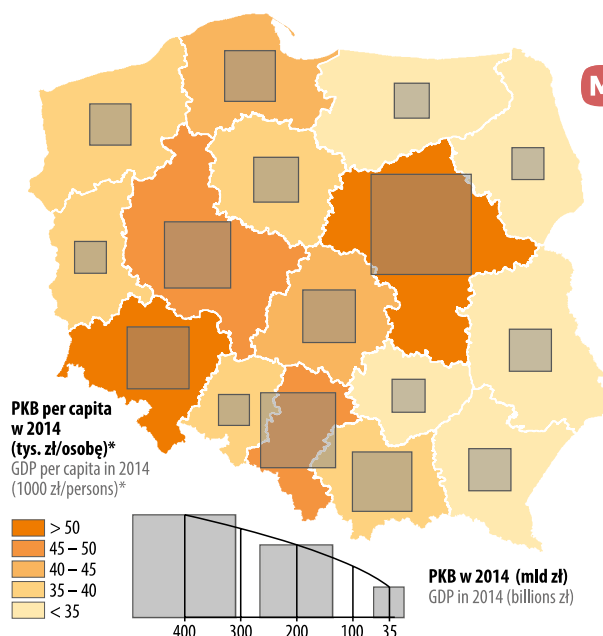
- ☑ Bąkiewicz, A., Żuławska, U. (Eds.), 2010, *Rozwój w dobie globalizacji*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne;
- ☑ Boni, M. (Ed.), 2009, *Polska 2030: Wyzwania rozwojowe*. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów;
- ☑ Czerny, M., 2005, *Globalizacja a rozwój: wybrane zagadnienia geografii społeczno-gospodarczej świata*. Wydawnictwo Naukowe PWN;
- ☑ Czerny, M., (Ed.), 2012, *Bieda i bogactwo we współczesnym świecie: studia z geografii rozwoju*. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego;
- ☑ Kubiczek, A., 2014, *Jak mierzyć dziś rozwój społeczno-gospodarczy krajów?. Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, (38), 40 – 56;
- ☑ Smętkowski, M., 2015, *Zróżnicowanie i dynamika rozwoju regionów Europy Środkowo-Wschodniej w okresie prosperity i kryzysu*. Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego i Towarzystwa Geograficznego, 2(29), 37 – 52;
- ☑ Solarz, M. W., 2009, *Północ-Południe: Krytyczna analiza podziału świata na kraje wysoko i słabo rozwinięte*. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego;
- ☑ Taneta-Skwiercz, D., 2018, *Wskaźniki pomiaru zrównoważonego rozwoju – Polska na tle krajów Unii Europejskiej*. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, (516), 121 – 132.

1. Wykonaj zadanie na podstawie poniższej mapy przedstawiającej PKB i PKB *per capita* w Polsce w 2014 r. według województw.

Produkt krajowy brutto w 2014

Gross domestic product in 2014

M a) Wymień 2 metody prezentacji kartograficznej, jakie zastosowano na mapie.

1).....

2).....

b) Wymień 5 województw o najniższym PKB *per capita* w 2014 roku.

1).....

2).....

3).....

4).....

5).....

M c) Na podstawie informacji na mapie i własnej wiedzy wyjaśnij, podając 3 argumenty, przyczyny dysproporcji rozwojowych pomiędzy „ścianą wschodnią” a resztą Polski.

1).....

2).....

3).....

M 2. Oceń, czy poniższe informacje dotyczące poziomu rozwoju państw Unii Europejskiej są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli informacja jest prawdziwa, albo F – jeśli jest fałszywa.

W każdym z państw Unii Europejskiej ponad 50% obywateli aktywnych zawodowo jest zatrudnionych w III sektorze gospodarki.	P	F
Mieszkańcy państw Europy Środkowo-Wschodniej należących do UE przepracowują tygodniowo więcej godzin niż mieszkańcy Europy Zachodniej.	P	F
Największą gospodarką UE (liczoną według PKB nominalnego) jest gospodarka francuska.	P	F
Wskaźnik HDI w krajach Europy Północnej jest wyższy niż w krajach Europy Południowej.	P	F

M 3. Dokończ zdanie – wybierz i zaznacz odpowiedź A, B lub C oraz 1, 2, 3 lub 4.

W Polsce, w przeciwieństwie do większości państw UE, w ostatnich latach odnotowuje się:

A.	przyrost naturalny,	co w niedalekiej przyszłości poskutkuje	1.	wzrostem zapotrzebowania na nowych lekarzy.
B.	ubytek naturalny,		2.	koniecznością budowy nowych szkół i żłobków.
C.	eksplozję demograficzną,		3.	spadkiem wskaźnika obciążenia demograficznego.
			4.	wzrostem wynagrodzeń emerytalnych.

4. Wyjaśnij różnice pomiędzy pomocą rozwojową a pomocą humanitarną.

.....

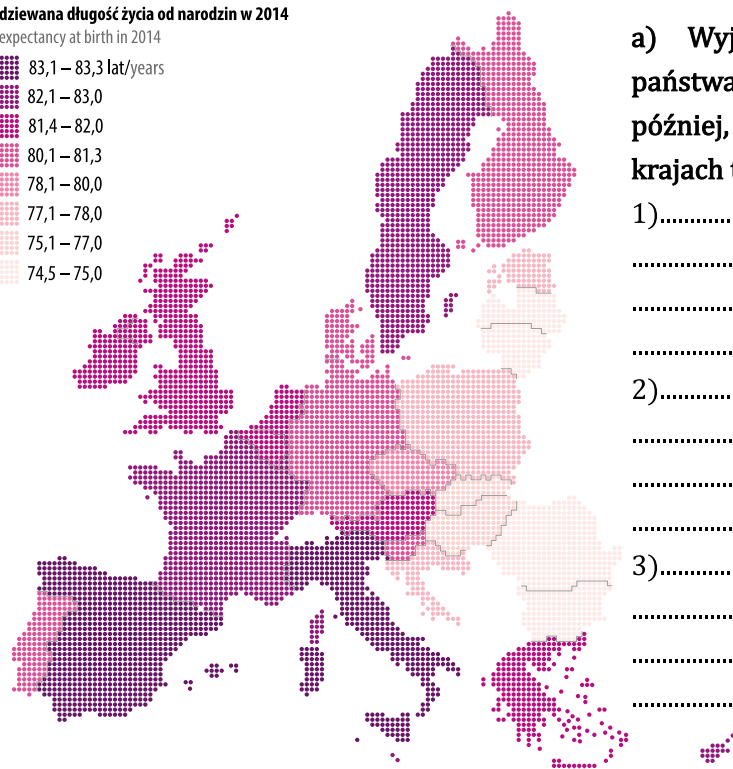
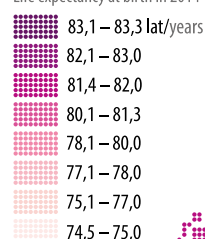
.....

.....

.....

M 5. Wykonaj zadanie na podstawie poniższej mapy przedstawiającej spodziewaną długość życia mieszkańców Unii Europejskiej od narodzin w 2014 r.

Spodziewana długość życia od narodzin w 2014
Life expectancy at birth in 2014

a) Wyjaśnij, podając 3 argumenty, dlaczego w państwach, które przystąpiły do UE w 2004 r. lub później, spodziewana długość życia jest krótsza niż w krajach tzw. starej Unii.

1).....

.....

.....

.....

2).....

.....

.....

.....

3).....

.....

.....

.....

b) W Polsce kobiety żyją średnio ponad 8 lat dłużej od mężczyzn. Podaj 2 argumenty wyjaśniające ten stan rzeczy.

1).....

.....

2).....

.....

.....